

Η ΕΙΡΩΝΕΙΑ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΙΡΩΝΕΙΑΣ

EΠΕΚΡΑΤΗΣΣΕ συνήθεια, — δὲν γνωρίζω ἐὰν καλὴ
ἢ κακή, — νὰ ἀρχίζῃ τις ἀπὸ τὸ ἑταμολογικὸν τῶν
λέξεων, ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τῶν ὅποιων θέλει νὰ γράψῃ.
Διότι ἔχουν βλέπετε καὶ αἱ λέξεις τὴν γενεalogίαν
των, ὡς αἱ οἰκογένειαι καὶ ὅπως ἔκειναι, ὑπάρχουν καὶ λέξεις
εὐγενεῖς, λέξεις ἃς τὰς εἰπώμεν οὕτω, εὐπατρίδες, καὶ λέξεις
πληθεῖαι ἢ χυδαῖαι. Καὶ ὅπως εἰς τὴν ἐρχαδίκην τῶν μεγά-
γάλων οἰκογενειῶν εὐγενέστεραι εἶναι ἔκειναι τῶν ὅποιων ἢ κα-
ταγωγὴ ἀνευρίσκεται εἰς τὸ σκότος ἀπωτέρων αἰώνων, καὶ περὶ^{τῆς}
τῆς ἐννοιᾶς τῶν οἰκοσήμων τῶν ὅποιων ὑπάρχουν ἀμφισβητή-
σεις, τὸ αὐτὸς συμβάνει καὶ μὲ τὰς λέξεις. Εὐγενέστεραι εἶναι
ἔκειναι, τῶν ὅποιων ἢ καταγωγὴ χάνεται εἰς τὸ σκότος ἀπηρ-
γαιωμένων φιλῶν· ἐὰν μάλιστα κι εἰςαὶ αὗται ἀνευρίσκονται καὶ
εἰς τὴν Σανσκοτικήν, τότε πλέον ἢ εὐγένειά των δὲν ἔχει οἵσια.

Καὶ ήδη ἀφοῦ ἔθεσμεν αὐτὰς τὰς ἀσφυλεῖς βάσεις πεοὶ τῆς
εὐγενείας τῶν λέξεων, δυνάμεθα νὰ διακηρύξωμεν ὅτι ἡ λέξις εἰ-
ρωνεία, ἔχει καταγωγὴν ἐκ τῶν εὐγενεοτέρων καὶ ἀρχιστέρων.

Διότι γνωστὸς καὶ ἀσφυλῆς αὐτῆς πρόγονος εἶναι τὸ φῆμα
εἴρω, τὸ ὅποιον ἀπωλέσθη εἰς τὸ βάθος ἀπωτάτων αἰώνων, καὶ
δὲν ἀπέμεινεν ἐξ αὐτοῦ, εἰμὴ μερικὰ ἐσεῖπα, ὁ παρακείμενος
εἴρηκα, ὁ ἀόσιστος ἐροήθη, τὸ φῆμα, ἢ φῆσις ὡς καὶ φήτορες
ἄφθονοι τῆς βουλῆς καὶ τῶν συλλαλητηρίων.

"Αν μάλιστα θελήσῃ τις νὰ παρακολουθήσῃ τὴν φαντασίαν
τῶν γλωσσολόγων, τότε δὲν θὰ σταθῇ εἰς τὸ φῆμα εἴρω ὡς
τὸν πρῶτον γενάρχην τῆς εἰρωνείας, ἀλλὰ θὰ προχωρήσῃ ἀκόμη
ἀπώτερον. Ο Κουρτιός π. γ. νομίζει ὅτι ἀνευρίσκει τὴν κατα-
γωγὴν τῆς εἰς μίαν ἄγνωστον καὶ κοινὴν εἰς πολλὰς γλώσσας
γωγὴν τῆς εἰς μίαν γερ, τὴν ὅποιαν ὑποθέτει πάντοτε ὅτι ἀνακαλύπτει εἰς
φίλαν γερ, τὴν ὅποιαν ὑποθέτει πάντοτε ὅτι ἀνακαλύπτει εἰς τὴν Δι-
τὴν λατινικὴν λέξιν verbum, εἰς τὴν γατθικὴν vaurd, εἰς τὴν Δι-

θουανικήν vardas καὶ εἰς τὴν Γερμανικήν wort. "Ολα δὲ αὐτὰ ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἔγγονοι καὶ δισέγγονοι τῆς σανσκριτικῆς λέξεως bru τὸ ὄποιον σημαίνει λχλεῖν.

*
* *

Καὶ ἐδῶ τελειόνω τὸν περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως πρόλογον καὶ ἔρχομαι εἰς ἄλλα οὐσιωδέστερα.

"Οπως πολλάκις θὰ παρετήρησαν βεβχίως οἱ ἀναγνῶσται, ἡ εἰρωνεία εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν ὑφος ἔγεινεν ἀπό τίνος πολὺ τοῦ συρμοῦ.

"Ιδίως εἰς τὰ ἄρθρα τῆς πολεμικῆς κατὰ τῶν ἀντιθέτων χορμάτων καὶ τῶν ἀντιθέτων κυβερνήσεων ἡ εἰρωνεία ἀντικατέστησε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ τραγικοεισαγγελικὸν ὑφος ἄλλων χρόνων ἐν τῇ δημοσιογραφικῇ πολεμικῇ.

"Οστις ἐνθυμεῖται τὸ δημοσιογραφικὸν ὑφος τὸ πρὸ μιᾶς γενεᾶς καὶ τὸ ἔτι νωπότερον, θὰ ἐνθυμεῖται βεβχίως ὅτι ὥμισιαζεν, ὡς δίδυμοι ἀδελφοὶ, πρὸς τὸ τρικυμιωδῶς ἄγριον καὶ ἀγριώς τρικυμιωδες ὑφος τῶν ἐνώπιον τῶν κακουργιοδικείων ἀγορεύσεων τῶν εἰσαγγελέων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐὰν ὅσοι δὲν τὸ ἐγνώρισαν τὸ ὑφος τὸ εἰσαγγελικὸν τοῦ τότε καιροῦ, τὸ φαντάζοντας ὅμοιον πρὸς τὸ σημερινὸν, πλανῶνται δεινῶς. Οι σύγχρονοι εἰσαγγελεῖς μὲ ζυκέτας, μὲ ἔγγράμους γκραβότας ἐφ' ᾧν ευπήγγυνυνται λιθοποίιλτοι καρφίδες καὶ μὲ ἀνθη εἰς τὴν χομβιοδόχην, δὲν ἔχουν τι κοινὸν πρὸς τοὺς στυγνούς, ὡς Καρβονάρους, εἰσαγγελεῖς τῶν παλαιῶν χρόνων μὲ τὰς ποδήρεις χομβωμένας μέχρι τοῦ λακιμοῦ ρεδιγκότας, μὲ τοὺς λακιμοδέτας τοὺς μαύρους, οἱ ὄποιοι περιέβαλλον τὸν λακιμὸν τούλαχιστον μὲ τόσας στροφὰς μὲ ὅσας στρέφεται ἡ ἐλιξ ταχυπλόου ἐντὸς ὀλοκλήρου λεπτοῦ, μὲ δέκχ στρόφους, καὶ μὲ τὰς φυσιογνωμίας τὰς ἀπροσίτους εἰς τὸ μειδίαμα.

"Εκείνων τῶν εἰσαγγελέων καὶ τῶν τότε πολιτικῶν ἄρθρων τῶν ἐφημερίδων ἦτο κοινὸν τὸ ὑφος.

Καὶ οἱ ἀναγνῶσται τῶν ἐφημερίδων ἐρρόφων ἀντὶ χωφὲ — εὐτυγῶς ἀπαξ μόνον καθ' ἔδοξαλόκ, — ἄρθρα ἀτινα ἐγύνοντο ἐπὶ τῆς ἔξτης περίπου φόρμας:

«Τρέμετε κακοῦργοι», (ό τρόμος οὗτος συνιστᾶτο εἰς τὰ μέλτα τοῦ τότε ὑπουργικοῦ συμβουλίου.) «Ἀκούσατε τὸν βρόμον τῆς ὄργης τοῦ ἀδικουμένου (ἢ τυραννουμένου, βασανίζομένου, ληστεύομένου) λαοῦ, ἣτις μυκᾶται, ὡς ἡ προσεγγίζουσα καταιγίς. Ἀναμετρήσατε τὸ ἴλιγγιωδὲς βάραθρον, πρὸς τὸ ὄποιον φέρετε τὸ ἄρμα τῆς πολιτείας (ἢ τοὺς σκωπέλους καὶ τὰς ὑφάλους, ὅταν ἡ πολιτεία

έξωμοιούτο δή: πρὸς ἄρμα, ἀλλὰ πρὸς σκάφος.) Οἱ σῖκας (ἢ αἱ τὴνιαι) τοῦ κράτους θὲλ ἀρπαγοῦν ἀπὸ τῶν ἐπαράτων ύμῶν χειρῶν· ὁ λαός, δὲ κυρίαρχος λαός, θεοῦ θάψη ύμᾶς ὑπὸ δρῆ ἀρῶν καὶ μαύρων ψῆφων καὶ (ὅλιγον πρωθυστέρως, διότι μετὰ τὸ θάψιμον τοῦτο επιβαλλεται ἀνόρυξις καὶ ἀνακομιδὴ, διὰ νὰ ἔκτελεσθοῦν αἱ ἐφεξῆς ἀπειλαὶ) θὲλ ἀνταλλάξῃτε εἴτα τοὺς ύπουργικοὺς ύμῶν θώκους πρὸς τὰ ἄδωλικ τῶν κατηγορούμενων.”

Καὶ εἰποντο δύο τρεῖς στῆλαι παρουσίων ἀρῶν, προφητειῶν, βρόμων, μυκηθυμῶν, ρόγγων, γογγυσμῶν, καταιγίδων!

* * *

Σήμερον ὅλα αὐτὰ ἔξελιπον καὶ μόνον ἦγην αὐτῶν ἀπαντῶνται ποὺ καὶ που εἰς ἄγνωστά τινα φύλλα ἔκδιόμενα εἰς τινας κωμοπόλεις, ὑπὸ πρώην ἐμμισθου τινὸς δικαστικοῦ κλητῆρος, τὸν ὅποιον μία ἐπάρσατος κυβερνητικὴ μεταβολὴ εἶχε καταστῆσει ἀμισθον, ἢ ὑπὸ πρώην καὶ ἐπιδόξου ἐπιστάτου τινὸς ἔξετασει ἀμισθον, — Αἱ ἐφημερίδες αὗται ἀφιερόνουν ἀκόμη μίαν στικῆς φυλακῆς. — Αἱ ἐφημερίδες αὗται ἀφιερόνουν ἀκόμη μίαν στήλην, ἐκ τῶν ὅκτω, εἰς τοιούτου εἰδους κατὰ τῆς κυβερνήσεως κεραυνοβόλα όσθρα ἐπιφυλάττουσαι. Κηλοτύπως τὰς ὑπολοίπους ἐπτὰ στήλας δι’ ἐκθέτεις κατασγέτεων καὶ διὰ δηλοποιήσεις πλειστηρικούμων.

Αλλ, ἐν τῷ ἐνεργῷ, τῷ πραγματικῷ τύπῳ ἡ πολεμικὴ σήμερον διεξάγεται σγέδον ἀποκλειστικῶς διὰ τοῦ ὑφους τῆς εἰρωνείας. Εἴναι τοῦτο πρόσδοσ; εἴναι ὀπισθοδρόμησις; Θὲλ ἃτο δύσκολον νὰ ἀποσχύνῃ τις μετὰ πεποιηθεσίως, διότι ἀπειριχ εἴναι τὰ ὑπέρ καὶ κατὰ τοῦ εἰρωνικοῦ ὑφους, ἐφημοσυμένου ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ εἰς τὴν πολεμικὴν τῶν κομματῶν. Θὲλ προσπειθῆσω νὰ ἀναλύσω ἀποθῶς καὶ τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν μειονεκτημάτων, διότι παντοῦ καὶ πάντοτε πρώτη ἡ κατηγορία ἔχει τὸν λόγον καὶ ἔπειτα ἔρχεται ἡ ὑπεράσπισις.

Ἐν πρώτοις κατηγορούν ἀπολύτως τοῦ ὅπλου τῆς εἰρωνείας, ὅτι δὲν εἴναι γεννικῶν· ὅτι εἴναι ὡς οἱ ἀπηγορευμένοι διεξιφισμοὶ καὶ ως αἱ σφαῖραι ντούμ, ντούμ, τὰς ὅποιας κατηργῆσε τὸ συνέδριον τῆς Χάγης. Οἱ Ἐπίκουροι ἐν παραδείγματι ἡτο ἐγθύσας τῆς εἰρωνείας, καὶ ἐκφράζει κατὰ μετῆς ἀποστροφήν. Η αὐστηρὸς αὐτοῦ τηκὴ λεπτότης ἀνεύρισκεν, — ὅπερ εἴναι καὶ ἀληθές, — λανθάνουσαν ὑπ’ αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς ὑποκρισίας. Οἱ δὲ Καρτέσιος λέγει ὅτι ἀκριβάλλει πολὺ ἀν τηνα! δυνατὸν καρδία λεπτὴ καὶ εὐγενὴς νὰ ἔρικεισθῇ πρὸς τὴν ταπεινὴν ἔξιν τοῦ βάλλειν εἰρωνικὰ βέλη.

Εἴναι ἀνδρικόν, σᾶς λέγουν, εἴναι ἴδιον ἐντίμου ἐγθύσου τὸ νὰ προκληῇ κατὰ τοῦ ἐγθύσου τὸ μῆτος καὶ τὴν ὄργην, ὅχι ὅμως

ποτὲ καὶ τὸ νὰ τὸν ἔκθέτῃ εἰς τὴν κοινὴν χλεύην καὶ τὸν δημόσιον ἐμπαιγμόν. Όμολογῶ ὅτι ἐναντίον τῆς κατηγορίας ταύτης ἔχω ἴσχυρὰς ἐπιφυλάξεις, καὶ ὅτι γνωρίζω θετικῶς ὅτι ὑπάρχουν πολλοί, οἱ δόποιοι ὀλιγώτερον δυσκαρεστοῦνται ἐὰν προκαλῆτε εἰς βάρος τῆς πολιτείας τῶν μειδίαμα, ἔστω καὶ σαρκαστικὸν ἢ ἐὰν τοὺς ἔξομοιόνετε καθ' ἔκάστην πρὸς ὑποδίκους κακουργιοδικείου ἐπὶ δολοφονίᾳ καὶ τοὺς ἀπειλῆτε διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ὅλων τῶν ἄρθρων τοῦ περὶ κακουργημάτων βιβλίου τοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ τοῖς ἐπιδεικνύετε διαρκῶς τὴν ἀγγόντην ἢ τὴν λαιμητόμον.

"Ἐπειτα εἰς κανένα κώδικα δὲν ἀπαντᾶται μέχρι τοῦδε ἀποκλεισμὸς τῆς εἰςωνείας ὡς ἀπηγορευμένου ὅπλου, ὅταν δὲ τόσην ἔκαμνον καὶ κάμνουν αὐτῆς κατάχρησιν οἱ κωμῳδιογράφοι ἀπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους μέχρι τῶν τροφέων τῶν θερινῶν θεάτρων, ὅταν ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ σπουδαιότερον ὅπλον τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους, δὲν βλέπει τις διὰ τίνα λόγον πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ τοῦτο ἀπὸ τὸν περιοδικὸν τύπον, τὸν γράφοντα τὴν ἡμερίστιαν κωμῳδίαν τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

*

* *

"Τύπαρχουν ὅμως σοθικώτεραι κατὰ τοῦ εἰρωνικοῦ ὕφους αἰτιάσεις.

Καὶ τὴν πειρατὴν μεταξὺ αὐτῶν θέσιν κατέχει ἡ κατηγορία ὅτι ἡ εἰςωνεία δυσκόλως δύναται νὰ ἐκφύγῃ τοῦ ἔξης διλήμματος. "Η θὰ ἔναι κονδροειδής καὶ χυδαία καὶ ἀπροκάλυπτος καὶ ἀτεγνος ὅτε ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὑδρεως ἢ ἡλιούστητος ἢ θὰ εἴναι ἔντεγνος, ἀβέξ, κεκαλυμμένη, οἷονεὶ συμβολικὴ καὶ τότε ἐπικέμπαται κατ' αὐτῆς ἄλλος δεινότερος καὶ σοθικώτερος κινδυνος· δικίνδυνος... νὰ μὴ κατανοηθῇ καὶ νὰ καταποθεῦν ὑπὸ μεγάλης μερίδος ἀναγνωστῶν, ὅγι πάντοτε ἐκ τῆς τάξεως τῶν χηγῶν κατὰ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εὐφυῶν καὶ τῶν νοτυμόνων, ὡς ἐγκώμια πραγματικὰ, ὅστι λέγονται πρὸς χλεύην. Οὕτω καθ' ἓν στιγμὴν δι βαπτίζων τὰ ἄρθρα του εἰς τὴν μελάνην τῆς εἰςωνείας νομίζει ὅτι γράφει σάτυραν κατ' ἔκείνου, ὅστις ἀποτελεῖ τῆς ἐμπνεύσεώς του τὸ θέμα, διατρέχει τὸν κινδυνὸν νὰ γράψῃ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀκουσίως τὸν πανηγυρικὸν του διὰ μεγάλην μερίδα τῶν ἀναγνωστῶν του. Τῆς δεινῆς ταύτης ἀποτυγίας εἶναι ἀπειρα τὰ παραδείγματα.

"Ημέραν τινά — πρόκειται περὶ πραγμάτων συμβάντων ἀλλαχοῦ, παλαιῶν πραγμάτων — εἰς κύριος ἔθελε νὰ φέξῃ τὴν κυρέρησιν ὅτι δὲν στέλλει εἰς Ρώμην ὑποτρόφους πρὸς σπουδὴν τῆς

ἀρχαιολογίας. 'Αλλ' ήτο ὁ παδὸς τοῦ εἰρωνικοῦ ὑφους, μὲ τὸ ὄποιον διέπλασσε τὸ ἀρθρον του ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου στίχου. 'Υπῆρχον δὲ ἐν αὐτῷ καὶ αἱ ἔξης φράσεις : «Τῷ ὅντι ἀπαστολὴ εἰς Ῥώμην πρὸς σπουδὴν τῆς ἀρχαιολογίας θὰ ήτο ματαια ἀπώλεια χρημάτων θὰ ήτο ὡς νὰ ηθέλουμεν νὰ πετάξωμεν τὰ χρήματα τοῦ λαοῦ... εἰς τὸν Τίβεριν. 'Η Ῥώμη δὲν παρουσιάζει οὐδὲν ἀρχαιολογικὸν ἐνδιαφέρον· δὲν ύπάρχουν ἐν αὐτῇ οὔτε ἀρχαῖα μνημεῖα ἄξια λόγου, οὔτε τὸ παράπαν ἔδαφος ἀρχαιολογικῶν μελετῶν.»

Καὶ ἡ ἐφημερίς ἡ ὁποία εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ καταγράψῃ τὴν διατριβὴν ταύτην ἔλαβεν ἐπιστολὴν εὑφυεστάτου ἀνδρός, ὁ ὄποιος ἔπεισεν εἰς τὴν παγίδα καὶ παρεπονεῖτο ἀφελέστατα κατὰ τοῦ διεύθυντοῦ τῆς ἐφημερίδος, πῶς δέχεται ἀναστονιστῶς εἰς τὴν ἐφημερίδα του τοιαύτας ἀνοησίας, παρέτασσε δὲ ἐντῇ ἐπιστολῇ του κατάλογον ὅλων τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς Ῥώμης καὶ σημασίας αὐτῶν ἀκριβέστερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Μπέντεκερ.

"Ἀλλοτε πάλιν μία ἐφημερίς, ἡ ὁποία δὲν ἔχωνες διόλου τὴν τότε διοίκησιν τοῦ τροχιοδόρου, ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς δυστυχήματος συμβάντος εἰς ἐργάτην τὸν ὄποιον εἶχε κατακέφει, κατεγώρισεν ἀρθρον ἔμπλεων πικρᾶς εἰρωνείας. Μεταξὺ ἀλλων περιείχοντο καὶ αἱ ἔξης γραμμαῖ : «Ω ! 'Η διεύθυνσις τοῦ τροχιοδόρου σέβεται πολὺ τὸ κοινόν· αἱ ἀμάξι τῆς εἶναι καθάραις καὶ καινουργεῖς· αἱ ἀτμομηχαναὶ τῆς δὲν σταματοῦν ποτὲ ἀσθμαίνουσαι εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ· καθ' ὅλης τὰς στάσεις ἔχει πήξει κομψούς σταθμούς διὰ νὰ μὴ ἐκτίθενται οἱ ἀναμένοντες ἐπιβάται εἰς τὰς μαστιγώσεις τοῦ βορρᾶ· καὶ τοῦ κονιορτοῦ· ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀτυχῆ ἐργάτην, ὁ ὄποιος εὔρεθη ἐπὶ τῆς γραμμῆς· θὰ ήτο φαίνεται ἀφηρημένος καὶ δὲν ἥκουσε τοὺς συριγμούς· ἀλλὰ καὶ ἀνὴ συρίκτρα τῆς μητροχνῆς εἶχε καυσολογήσει, τὸ νόσημα αὐτῆς τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀποδεῖθαι εἰς τὴν διεύθυνσιν.»

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς καταγράψεως τοῦ ἀρθρου τούτου πρὸς μεγίστην αὐτοῦ ἀπόγνωσιν ὁ διεύθυντής τῆς ἐφημερίδος ἔλαβεν ἐπιστολὴν φέρουσαν ύπερ τὰς πεντήκοντα ύπονυμφὰς πολιτῶν, ἐντὸς τῆς ὄποιας ὑπῆρχον μεταξὺ ἀλλων καὶ αἱ ἔξης κολακευτικώταται γραμμαῖ.

«Ισχυρίζεσθε σεῖς οἱ δημοσιογράφοι ὅτι ἔκπροσωπεῖτε τὸ φρέγημα τῆς κοινωνίας· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ συλλογισθῆτε ὅτι ὑθρίζετε τὸν λαὸν ἐγκωμιάζοντες τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀταξίας τῶν τροχιοδόρων γράφοντες τοιαῦτα ἀσύστολα καὶ ἀναιδῆ ψεύδη. Διὰ νὰ σᾶς ἀρέσουν οἱ ἀνύπαρκτοι σταθμοὶ τηγκαὶ νὰ εύρισκετε καὶ νουργῆ τὰ σεσαθρωμένα τῆς Βαργίνα, διὰ νὰ εύσισκετε ὅτι καὶ

αύτὰ τὰ θύματα τοῦ τροχιοδρόμου πταισιν, τοῦτο σημαίνει, κύριε, ὅτι εἰσθε... ἀγορασμένος καὶ πολὺ ἀκριβά: μὲν ἐν διαρκεῖς εἰσιτήριον μόνον δὲν θὰ ἥτο ποτὲ δυνατὸν νὰ καταληφθῆτε ύπὸ τοιούτου ἔνθουσιασμοῦ.»

* * *

'Αλλ' ἀνάλογόν τι συνέβη καὶ εἰς μίαν ἐπαργιακὴν ἐφημερίδα.

Εἶχε καταγωρίσει δικτριβήν, ἐν ᾧ γινομένου λόγου εἰρωνικῶς περὶ τῆς ἡλιθιότητος ἐνὸς κυρίου Κουρκουρόπουλου, ὃ ὁποῖος ἐννοεῖ νὰ ἄγῃ καὶ νὰ φέρῃ τὸν δῆμον κατὰ τὰς βλέψεις του, ἀλλὰ τὸν ὀποῖον ἡ κοινωνία καταγελᾷ κλπ. ὑπῆρχον καὶ αἱ ἔξης ἀτυχεῖς φράσεις: «'Αλλ' ὁ κύριος Κουρκουρόπουλος τοιαύτην ἔχει πεποιθησιν περὶ τῆς μεγαλοφυΐας του, ὥστε φαντάζεται ὅτι εἶναι μέγιας ἀνήρ ἐκ γενετῆς, καὶ ὅτι οἱ ποσόγονοί του συνειργάσθησκαν εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς πυρίτιδος ἢ ἀνεκάλυψκαν τὴν Ἀμεικήν.»

Τί ἥθελε νὰ παρενείρῃ ὁ δικτριβογράφος τὰς ἀτυχεῖς ταύτας γραμμάς;

Μετὰ πάσοδον ἑδουμάδος ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἐφημερίδα ἡ ἔξης ἐπιστολὴ γραφεῖσα μετὰ μακρὰν μελέτην ὑπὸ ἀργακίου ἑλληνοδιόκτηκαλου, σχολαρχοῦντος ἐν τῇ κωμοπόλει:

«Κύριε συντάκτα!

«Ἐγετε πληρέστατα δίκαιον, ἔξανιστάμενος κατὰ τῆς σκιᾶς αὐθαδείας τοῦ κυρίου Κουρκουρόπουλου, ἴσχυροζομένου ἵτανῶς σύμπραξιν καὶ συνεργασίαν τῶν προγόνων αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνακαλύψει τῆς πυρίτιδος. Πᾶς καὶ ἄκρω δικτύλω γευσάμενος τῆς ἴστορίας γινώσκει ὅτι οὐδαμοῦ ταύτης ἀναφέρεται τὸ δόνουκ Κουρκουρόπουλος καὶ δὴ ως πρὸς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς πυρίτιδος. Η πυρίτις, κύριε συντάκτα, ως φλεγομένη οὔσια ἐξ ἐνώσεως νίτρου, θείου καὶ ἀνθρακος ἥτο γνωστὴ ἐξ ἀπωτάτων γρόνων εἰς τοὺς Σίνας. Φάνεται δέ, γωσὶς νὰ πιστοῦται ἀσφαλῶς ὑπὸ τῆς ἴστορίας, ὅτι τοιαύτη τις χημικὴ ἔνωσις ἥτο καὶ τὸ λεγόμενον ἑλληνικὸν πῦρ. Οἱ Ἀράβες ἐτελειοποίησαν αὐτὴν κατόπιν ως ἐκρηκτικὴν ὅλην καὶ μετεγειρίσθησκαν αὐτὴν τελεσφόρως εἰς τοὺς πολέμους αὐτῶν, ἰδίᾳ ἐν Ἰσπανίᾳ. — Καὶ δὴ! μόνον δὲν ὑπῆρξε ποτὲ Κουρκουρόπουλος ἐφευρέτης πυρίτιδος, ἀλλὰ δὲν ἥσκαν ἐφευρέται οὐδὲ κύτοι οἱ κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἐκκονταετηρίδα μοναχοί Βαρθόλοδος Σθάρτζ καὶ Κωνσταντ. Ἀγγλιτές, οἱ ὀποῖοι ὑπῆρξαν ἀπλῶς εἰσηγηταὶ αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ.

«Οσον ἀφορᾷ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμεικῆς, κύριε συντάκτα,

ἡ ἀναίδεια τοῦ κ. Κουρκουρόπούλου διαγοηθέντος νὰ ἀναμίξῃ εἰς αὐτὴν τὴν σίκογένειάν του εἶναι ἔτι ἴταυτέρα. Οὐχὶ ποτὲ Κουρκουρόπούλος τις, ἀλλ' ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Πάλο, μικροῦ ἵταλικοῦ λιμενὸς, περὶ οὗ εἰκάζεται ὅτι εἶναι τὸ ἑταρουσκικὸν "Αλσιον, εἶναι ὁ ἔνδοξος θαλασσοπόρος, ὅστις κλπ. κλπ." Κρίνομεν περιττὸν νὰ ἀναγράψωμεν τὴν συνέχειαν καὶ τὸ τέλος.

* * *

Καὶ τὰ μὲν παραδείγματα ταῦτα δυνατὸν νὰ ἀναφέσωνται εἰς ἀναγνώστας εἰρωνικῶν ἀξθίων, οἵτινες πράγματι δὲν ἐφεῦρον τὴν πυρίτιδα οὐδὲ ἀνεκάλυψαν τὴν Ἀμερικήν.

'Αλλὰ καὶ ἀναγνώστας νοήμονες πολλάκις δὲν διαφεύγουν τὴν παγίδα, ὁ σκοπὸς δὲ τοῦ δημοσιογράφου ἀποτυγχάνει οὕτως οἰκτεῶς.

'Ημέραν τινα συντάκτης διακεκομένου γαλλικοῦ φύλλου ὑπέστη τὴν ἔφοδον ἀναγνώστου, ἀνδρὸς μὲ ύπερτετρακόσια, διαμαζτούμενου κατὰ τῶν ἀνοησιῶν τὰς ὄποιας εἴχεν ἀναγνώσει εἰς εὐ ἄρθρον του.

— 'Αλλ' ἦτο εἰρωνεία, φίλε μου, εἰρωνεία ἀπήντησεν ἔκεινος· ἀπέδλεπον ἀκριβῶς εἰς τὰ ἀντίθετα ἔκεινων, τὰ ὄποια ἔγραφον.

— 'Εγὼ, ἀπήντησεν ἔκεινος, ἔρριψα εἰς βάρος σου ὅλας τὰς ἀνοησίας, τὰς ὄποιας ἀνέγνωσα. Καὶ ἀν τὸ ἔκαμα ἐγώ, ἐστο βέβαιος, ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ συνέλαβον τὴν αὐτὴν κολακευτικὴν ἰδέαν. 'Η εἰρωνεία εἶναι σήμερον τοῦ συρμοῦ τῶν δημοσιογράφων. 'Αλλ' εἶναι σύστημα ὑφους ἐλεεινὸν τὸ ὄποιον δὲν ἐπιτυγχάνει ἄλλο τι, εἰμὴ τὴν ἀποπλάνησιν τοῦ ἀναγνώστου. Γράφετε λευκὸν καὶ θέλετε νὰ ἐννοῶμεν μέλαν· ἐπινεῖτε καὶ θέλετε νὰ ἀναγινώσκωμεν, ὅτι χλευάζετε. 'Αλλὰ παρουπλεύρως πρὸς τὸ εἰρωνικὸν ἀξθίον σας, εἰς τὰς γειτονικὰς στήλας, ύπαρχουν ἄλλα σοβαρά. 'Τιμεῖς αὐτὸς πότε γράφετε σοβαρῶς ὡς ἐκκλησιαστικὸς πατήρ καὶ πότε παιζετε. Πῶς θέλετε νὰ σᾶς ἀνακαλύπτωμεν πότε σπουδαιολογεῖτε καὶ πότε χλευάζετε! Εἰδοποιεῖτε μας τούτους σπουδαιολογεῖτε καὶ πότε χλευάζετε! Εἰδοποιεῖτε μας τούτους ἀπλιστούς· θά μου εἰπητε ἐν τούτοις ὅτι μὲ δλίγην προσοχὴν ἀνακαλύπτει τις εὐχερῶς τὴν εἰρωνείαν. 'Αλλὰ, γωρίς νὰ δυσαρεστήθητε, ἀνάγκη νὰ πεισθῆτε ὅτι κι ἐφημερίδες δὲν εἶναι πρωορισμέναι διὰ νὰ ἀναγινώσκωνται μὲ προσοχήν. Συνοδεύει πρωορισμέναι διὰ τὸν πρωϊνὸν καὶ τὸν ἀπογευματινὸν κακάλως ἡ ἀνάγνωσις των πρωϊνῶν καὶ τὸν ἀπογευματινὸν κακάρεν. 'Επειτα, ἀδελφέ, κάμνετε οὕτω ἔνα κόσμο ἔχθρους δὲν ἐνοῶ ἔκεινους τοὺς ὄποιους θέλετε νὰ χλευάσετε ὅχι. 'Εννοῶ ἔκεινους οἱ ὄποιοι ἡ πατήθησαν καὶ διὰ τοὺς ὄποιους τὰ ἀξθίων σας

δὲν ἔφθασαν εἰς τὸ ὑψος τῆς νοημοσύνης των. Αὔτοι δὲν θὰ σᾶς τὸ συγχωρήσουν ποτέ.»

* * *

Μετέφραστι κατὰ λέξιν τὸν διάλογον^ο τοῦτον, τὸν ὅποιον συνήντησα τυχαίως, ἀφίνω δὲ εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἐκτίμησιν τῆς ὄρθοτητος τοῦ κατὰ τῆς εἰρωνείας φιλιππικοῦ τοῦ Γάλλου λογίου.

'Αλλὰ πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὅψιν καὶ τὰ ἀντίθετα ὁ ἀναγνώστης. Πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ δὲι εἰρωνεία εἶναι ὕφος καὶ τοῦ γραπτοῦ καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου ἐξ ἵσου φυσικόν, ὅσον καὶ ἡ σοβαρότης. — Τὴν ἀνευρίσκουμεν καὶ εἰς τὸ διηγητικὸν ἔπος καὶ εἰς τὸ τοῦ Βιργιλίου, διακεχυμένην ἐν ἀφθονίᾳ καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ἐιστικὰς ἀποστροφὰς τῶν θεῶν. Περὶ τῆς κωμῳδίας οὐδὲ λόγον κάμνομεν, διότι εἶναι ὁ ἀρτος τῆς ἡ εἰρωνεία. Εἰς τὴν ῥητορικὴν ἔχει τὴν πρώτην θέσιν^ν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τὴν συναντώμεν πολλάκις εἰς τὸ ὑψηλότερον κορύφωμα τῆς τραγικῆς ἐξάρσεως· εἰς τὴν διαλεκτικὴν τῶν σοφιστῶν κατὰ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους εἶναι αὕτη τὸ προχειρότερον ὅπλον.

Καὶ δὲν εἶναι δυστυχῶς μόνον ἡ ἀνθρωπίνη γλῶσσα καὶ ἡ γραφὶς εἰρωνεις. Πολλάκις τὰ γεγονότα αὐτὰ τὰ ἀσυνείδητα ἔξελισσονται ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἀγριωτέρας, τῆς τραγικωτέρας εἰρωνείας. Καὶ τοιαῦτα γεγονότα ἔχομεν ὑπ' ὅψιν ὅταν διμιούμενπερὶ τῆς σκληρᾶς εἰρωνείας τῆς τύχης.

'Αλλ' αἱ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εἰρωνείαν. Περὶ ταύτης ἐφηρμοσμένης ἐν τῇ δικαινικῇ ῥητορικῇ λέγει δὲ 'Οσάτιος δὲι αὐτῆς ἐκερδίσθησαν πλεῖσται ὅσαι δίκαιοι, αἵτινες ἦθελον ἀπολεσθῆ ἀσφαλῶς δι' ὄργιλου καὶ ἐπιθετικοῦ ὕφους. Καὶ δὲ Κικέρων τὴν εἰρωνείαν, δι' ἡς γελοιοποιεῖ τις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς σοβαρότητος, ὡς ὕφος *talsum cum gravitate* ἀποφαίνεται χρησιμωτάτην εἰς τοὺς δικαινικούς λόγους καὶ εἰς πᾶσαν διαλεκτικὴν συζήτησιν. Αἱ δεινότεραι δὲ σελίδες τοῦ Πασκάλ καὶ τοῦ Βολταίρου ὑπερεκχειλίζουν ἐκ δηκτικῆς καὶ καυστικωτάτης εἰρωνείας. Περιττὸν δὲ να σημειώσωμεν δὲι καὶ εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς συζητήσεις ἡ εἰρωνεία εἶναι ὅπλον δεινότερον τοῦ ἐπιθετικοῦ καὶ βιαίου ὕφους. — Πολλάκις μία εἰρωνικὴ διακοπή, προκαλοῦσσα ἔκρηξιν γέλωτος, καταρρίπτει εἰς ἔρειπια δλόχληρον σίκοδόμημα δημιοσθενείου εὐγλωττίας. Ποτὲ δὲ δὲν εἶναι τις ἀσφαλέστερον νικητὴς εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ λόγου ἀφ' ὅσον ὅταν ἐπιτυγχάνει συμμαχίαν τοῦ γέλωτος ἐναντίον τῶν πολεμίων του.

* * *

"Επειτα ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἀπλῶς ἔξεταιζομένη ὡς ὕφος ή εἰρωνεία εἶναι τι θελκτικόν. Τοῦτο ἀχριθῶς τὸ ὅτι γενννᾷ δισταγμούς ή εἰρωνικὴ ἔκφρασις, τὸ ὅτι εἶναι ἀόριστος καὶ σκοτεινή, τὸ ὅτι δι' αὐτῆς ὁ γράφων παρουσιάζει τὴν σκέψιν του ἐν μεταμφίεσει καὶ σᾶς προσκαλεῖ νὰ τὴν ἀναγνωρίσετε, ἐγκλείει τὸ θέλγητρον τοῦ μυστηρίου, καὶ ἔλκει πολὺ πλέον τοῦ γυμνοῦ, τοῦ ἀπροκαλύπτου ὕφους, διὰ τοῦ ὅποιου ὁ γράφων σᾶς ἔκθετε τὰς ἰδέας του ἐν ἀδυκιαίφ περιβολῇ, χωρὶς νὰ παρέγῃ οὐδεμίαν τροφήν, οὔτε εἰς τὴν περιέργειαν, οὔτε εἰς τὴν φυντασίαν σας.

'Εκτὸς τούτου ὑπάρχουν ἀρχι, ἰδέαι, γνῶμαι, αἱ ὅποιαι ἐκτρεμονίζονται ἀπὸ τοῦ κοινούσου λευτικοῦ ή τοῦ δικινικοῦ βήματος ή διαχύνονται ἐπὶ τῶν στηλῶν τοῦ τύπου τόσον μωραί, τόσον γελοῖαι, ὥστε ἀν αναλάβετε τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον μετὰ σοβχρότητος, μεταλαμβάνετε καὶ ὑμεῖς τῆς γελοιότητος αὐτῶν, παρέχοντες εἰς αὐτὰς τὴν τιμὴν τῆς σοβχρᾶς συζητήσεως. 'Απέναντι τοιούτων ἰδεῶν,— καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζει ἀν ἀφθονοῦν αὐταί, — ἔχετε καὶ δικιώματα καὶ καθῆκον, οὔτε νὰ σπουδαιολογεῖτε, οὔτε νὰ ἔξαπτεσθε, οὔτε νὰ παροργίζεσθε.

Καὶ ἀφῆκα ἀκόμη πολλὰ ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς εἰρωνείας ἀμνημόνευτα. "Ἐν ἔξ αὐτῶν εἶναι καὶ τοῦτο.

"Οτι χωρὶς νὰ ἡσθε μοχθηρός, χωρὶς νὰ θέλετε νὰ πειράξετε κκνένα καὶ νὰ ἐπιτεθῆτε ἐναντίον οὐδενός, καὶ ὅταν ἔτι ἔχετε τὴν πλέον ἄκεκκον καὶ τὴν πλέον ἀγγελικὴν καρδίαν, ή εἰρωνείας εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν σᾶς εἶναι ἀπαραίτητος, ὡς ὅπλον... ἀμυντικόν.

Μάλιστα, ὡς ὅπλον ἀμυντικόν.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συνέπεσε ή νὰ μὴ συμπέσῃ πολλάκις εἰς τὸν βίον σας νὰ σᾶς περικυκλώσουν ἀφωσιώμενοι φίλοι, οἱ διποῖοι σᾶς πειράζονται δι' ἀγάπης θερμῆς μέχρις ἐρυθρᾶς πυρακτώσεως, ἐφ' ὅσον εἴσθε εἰς θέσιν νὰ τοῖς παρέχετε εὐεργεσίας ή ὑπηρεσίας, καὶ οἱ ὅποιοι, ὅταν ἐκλείψουν οἱ λόγοι οἱ τροφοδοτοῦντες τὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν, μεταβάλλονται εἰς μύωπας κατὰ τὴν συνάντησίν σας, ἀν δὲν προτιμοῦν νὰ στρέψουν ἐνώπιόν σας ἐπιδεικτικῶς τοὺς δύο προσολεῖς τοῦ μύστακός των. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ σᾶς ἔτυχε νὰ παλινοστήσῃ τῶν αὐτῶν κυρίων ή πρὸς ὑμᾶς ἀγάπη θερμοτέρα, διαχυτικωτέρα, πλέον ἐνοχλητικὴ καὶ πλέον ἀφόρητος, ὅταν ἐπαλινόστησαν καὶ αἱ περιστάσεις καθ' ἄς, μετὰ τῆς ἀγάπης των, ἦδυνατο νὰ ἀνανεωθῇ καὶ ἡ παροχὴ τῶν πρὸς αὐτοὺς ὑπηρεσιῶν σας.

Κατὰ τῆς πολιορκίας ταύτης τῆς ἀγάπης τῶν κυρίων τούτων, ἀντιτάξετε τὴν ὕδριν καὶ τὴν ἴκανότητα, θὰ φυνήτε ἀνθρωποι χω-

ρις ἀνατροφήν. "Αν προσποιηθῆτε ἄγνοιαν τῶν ψευδεπιδείξεων τῆς φιλίας των καὶ τῶν ἐλατηρίων, ἀτινα τὰς προσκαλοῦν, τότε παλιν παρέχετε εἰς αὐτοὺς τὸ δικαιώματα νὰ σᾶς θεωροῦν καὶ νὰ σᾶς ὀνομάζουν — καθ' ἑαυτοὺς ἐννοεῖται — βλῆκα.

'Απὸ τοῦ διλήμματος τούτου σᾶς σώζει μόνη ἡ εἰρωνεία. Μὲ τὸ γλυκὺ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη, περιτυλιγμένον εἰς τοὺς ἀβροτέρους τρόπους τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς, δύνασθε νὰ ἔξακοντίσετε κατ' αὐτῶν τῶν κυρίων λεπτὰ ἄλλα καὶ δηλητηριώδη εἰρωνείας βέλη, τῶν ὁποίων ὁ νυγμὸς θὰ τοὺς ἔξαναγκάσῃ νὰ σᾶς ἀφῆσουν ἡσυχον.

ΕΜΜ. Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΕΙΣ ΞΑΔΕΡΦΟ ΤΕΧΝΙΤΗ

Διαβάζω τοῦ ποίησίς σου, ξάδερφέ μου,
τὸ ἔχ αγο τὸ καλλος, μὰ δὲν μπαίνω.
Καὶ σὲ ξαναδιαβάζω, ὁ δόλιος, μὰ — ὥθε μου !
τί θὲς νὰ πῆγε δὲν σὲ καταλαβαίνω.
Κ' εἶπα : Μωρὲ μήπως ἔχασα τὸ νοῦ μου
ἢ μηπως χάθη ὁ νοῦς τοῦ ξάδερφού μου ;

Κ' εἶπα : Μπρὲ ἀς τὸν ξαναδιαβάσω πάλι
μὲ προσοχὴ καὶ μ' Αἴστησι καὶ Σκέψι,
μὰ — ὥγριφος ! — τὸ ξερό μου τὸ κεφάλι
δὲν μπόρεσε οὔτε φύκι νὰ ψαρέψῃ
'στὸ πένα τοῦ πελάδου σου, ὥαίνιγματούργινο
θῆμα θαμάτων τέχνης, θαματούργινο !

Κ' εἶπα : "Ω πληγῶν πληγή ! κακοῦργε, μπόγια
τοῦ 'Ιδέας τοῦ κακομοίρας, ἔξηγήσου ! . . .
Δὲ σ' ἐννοῶ καθόλου μὲ ἄλλα λόγια.
Κ' εἶπε ὁ Τεχνίτης : «Ξύσου, ἀνόητε, ξύσου !»
Κ' εἶπα : "Ω Πνευμάτων Πνεύματα, ὥδιαθόλοι,
ὥξυλο καὶ ὥσθερκες ποῦ θέλουμ' δλοι !

ΙΩ. Γ. ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ